

KAHEKÜMNES PÜHAPÄEV PÄRAST NELIPÜHA AD 2025

Mk 2:1–12 (1Ms 15:1–6; Rm 4:16–25)

- 1 Ja kui Jeesus tuli mõni päev hiljem taas Kapernauma, saadi kuulda, et Ta on kodus.
- 2 Ja paljud tulid kokku, nii et isegi ukse ees ei olnud enam ruumi. Ja Jeesus kõneles neile Jumala sõna.
- 3 Ja neli meest tuli Tema juurde, kandes halvatut.
- 4 Ja kui nad rahvahulga tõttu ei saanud teda tuua Jeesuse lähedale, võtsid nad katuse sealt kohalt lahti, kus Ta oli, ja teinud augu, lasksid alla kandraami, millel halvatu lamas.
- 5 Ja nende usku nähes ütles Jeesus halvatule: «Poeg, sinu patud on sulle andeks antud!»
- 6 Aga seal olid mõned kirjatundjad istumas, kes mõtlesid oma südames:
- 7 «Mida see räägib nõnda? Ta teotab Jumalat! Kes muu võib patte andeks anda kui Jumal üksi?»
- 8 Aga Jeesus tundis kohe oma vaimus ära, et nood nõnda mõtlevad iseeneses, ja Ta ütles neile: «Miks te seda kõike arutate oma südames?»
- 9 Kumb on kergem, kas öelda halvatule: «Sinu patud on andeks antud!» või öelda talle: «Tõuse püsti, võta oma kandraam ja kõnni!»?
- 10 Aga et te teaksite, et Inimese Pojal on meelevald patte andeks anda maa peal,» – Ta ütles halvatule –
- 11 «sinule ma ütlen: Tõuse püsti, võta oma kandraam ja mine koju!»
- 12 Ja kohe tõusis too püsti, võttis oma kandraami ja läks välja kõigi silma all, nii et kõik hämmastusid ja ülistasid Jumalat, öeldes: «Sellist asja pole me eluilmaski näinud!»

Ja olles mõne päeva pärast taas Kapernauma tulnud, saadi kuulda, et Ta on kodus. Ja kokku tulid paljud, nii et ukse ees ei olnud enam ruumi, ja Ta kõneles neile Sõna. Ja nad tulevad, tuues Tema juurde halvatut, neljast kantuna. Ja suutmata tuua teda Tema juurde rahvahulga tõttu, võtsid nad ära katuse sealt, kus Ta oli, ja olles selle lahti uuristanud, lasevad nad alla mati, millel halvatu maas lamas. Ja Jeesus, olles näinud nende usku, ütleb halvatule: «Laps, sinu patud on andeks antud!» Seal olid aga mõned kirjatundjaist maas istumas ja arutlemas oma südameis: «Mida see räägib nõnda Jumalat teotades! Kes suudab andestada patte kui vaid Jumal üksi?» Ja Jeesus, tundes otsemaid oma vaimus ära, et nad nõnda iseeneses arutlevad, ütleb neile: «Miks te arutlete oma südameis neid asju? Mis on vähem vaevanõudev: öelda halvatule, sinu patud on andeks antud, või ütelda, tõuse ja võta üles oma matt ja astu edasi? Et te aga teaksite, et Inimese Poeg omab meelevalda maa peal patte andeks anda,» – ütleb halvatule – , «sulle ma ütlen: tõuse, võta üles oma matt ja mine oma koju!» Ja ta tõusis ja võttes kohemaid üles oma mati, läks välja kõigi ees, nõnda et kõik on endast ära ja ülistavad Jumalat, üteldes, et selletaolist me ei ole enne näinud.

Sissejuhatus

Teise evangeeliumi autoriks on kiriku pärimuse kohaselt Barnabase, Pauluse ja hiljem ka Peetruse kaaslasena olnud Markus, kelle pärisnimeks oli Apostlite tegude raamatu järgi Johannes (Ap 12:12.25; 15:37).¹

Kiriku liturgiline traditsioon ei samasta Johannes Markust evangelist Markusega, vaid näiteks Rooma Martüroloogium meenutab neid kahe erineva isikuna:

25. aprillil – «Aleksandrias püha evangelist Markuse sünnipäev. Ta oli apostel Peetruse õpilane ja tõlk; Roomas palusid vennad tal kirjutada evangeeliumi. Seda ta tegi, ja selle lõpetanud, läks Egiptusesse. Kõigepealt ta kuulutas Kristust Aleksandrias ja rajas seal koguduse; hiljem ta vahistati kristliku usu pärast, seoti köidikuisse ning piinati rängalt üle kivide lohistades. Pärast seda hoiti teda vangistuses, kus ta sai esmalt kinnitust ingli külaskäigu ja seejärel Issanda enda ilmumise läbi. Ta kutsuti taeva kuningriiki Nero kaheksandal valitsemisaastal.»

27. septembril – «Foiniikias Bybloses püha piiskop Markus, keda püha Luukas kutsub Johanneseks ning kes oli selle Maarja poeg, keda meenutatakse 29. juunil.»

Kui martüroloogiumis mainitud Nero kaheksas valitsemisaasta evangelist Markuse surma-aastana on õige ning kui Markus kirjutas evangeeliumi Roomas, siis pidi see valmima millalgi enne aastat 60. Ning kui sellele lisada pärimus, et Rooma kristlased² palusid Markusel kui Peetruse saatjal ja tõlgil talletada kirjalikult see, mida ta oli apostlilt kuulnud, võib Markuse evangeeliumi vaadelda kui Peetruse tunnistust Jeesuse elust, kannatustest, surmast ja ülestõusmisest.

Viimast kinnitab Markuse kavatselt lihtne ja otsekohene jutustamisstiil ühes tõsiasjaga, et erinevalt teistest evangelistidest keskendub Markus vähem pikkadele jutlustele ja tähendamissõnadele ning rohkem Jeesuse tegudele, sh imetegudele.

Pidades silmas Markuse evangeeliumi tõenäolist koostamisaega ja -paika, joonistub välja ka selle sõnumi eripära: see on suunatud tagakiusatud, kannatavale ja võitlevale kogudusele. Markuse evangeeliumi ülesehitust vaadeldes on tähelepanuväärne, et kolmandiku selle mahust haarab Jeesuse maise elu viimane nädal, iseäranis Tema kannatuse ja ristisurma lugu – ning algusest peale peab Jeesus seisma silmitsi kriitikute, vaenulikult meelestatud kirjatundjate ja ka omaenda jüngrite mõistmatuse ja argusega.

¹ Nimi Ἰωάννης tuleneb heebrea nimest יוֹחָנָן või יְהוֹחָנָן ning tähendab «JHWH on armuline», «JHWH on armu andnud», «JHWH armukink». Nimi Μάρκος pärineb ladina keelest ning on tõenäoliselt seotud sõjajumaluse Marsiga.

² Kuna Markus peab oma evangeeliumis vajalikuks selgitada mitmeid heebrea- ja arameakeelseid väljendeid ja mõisteid, oli tõenäoliselt tegemist endistest paganatest kristlastega.

Markus ei tee mingit saladust ka sellest, kes Jeesus on, alustades evangeeliumi sõnadega: «Jeesuse Kristuse, Jumala Poja evangeeliumi algus.» (Mk 1:1) Juba esimeses peatükis tuleb esile Jeesuse jumalik vägi ja olemus – sellena, kellele kuuletuvad metsloomad ja keda teenivad inglid (Mk 1:13); kelle kutsele järgnedes ollakse valmis jätma silmapilkselt maha kõik endine ja alustama uut, täiesti tundmatut elu (Mk 1:17j); kes ei õpeta mitte «nagu kirjatundjad, vaid nagu see, kellel on meelevald» (Mk 1:22); keda tunnustavad ja kelle sõna kuulavad isegi rüvedad vaimud (Mk 1:24–27).

Kuna, nagu öeldud, suur osa Markuse evangeeliumist käsitleb otsesemalt või kaudsemalt Jeesuse kannatusi ja surma (ning vastuolusid vaimuliku või ilmaliku autoriteedi kandjatega), on selge, et raamatu eesmärgiks ei ole kujutada Jeesust [vaid maise] imetegijana. Kogu oma väest ja meelevallast hoolimata näib Ta viimaks ikkagi lüüa saavat – aga just seeläbi saab Tema lugu neile, keda Temasse uskumise pärast taga kiusatakse, tõeliseks kinnituseks, sest nagu Jeesus ise ütleb, «kui keegi tahab käia Tema järel, siis ta salaku oma mina ja võtku oma rist ja järgnegu Talle» (vrd Mk 8:34).

Kui siinkohal mõelda Markuse evangeeliumi lõpu peale, siis võib-olla ei olegi see, nagu vahel arvatakse, kaduma läinud, vaid autor jättiski meelega, täiesti kavatselt ja selge eesmärgiga otsad lahtiseks: ingel käsib naistel minna ja Issanda ülestõusmist kuulutada, nemad aga «ei öelnud kellelegi midagi, sest nad kartsid» (Mk 16:8).

Markuse evangeeliumi eesmärgiks on tunnistada Jeesusest kui tõelisest Jumala Pojast, kes on samal ajal ka tõeline inimene,³ kes, omades meelevalda nii inimeste kui loomade ja loodusjõudude üle, nii inglite kui kurjade vaimude üle, nii haiguste kui isegi surma üle, pidi siiski kannatama ja surema – selleks, et need, kes Teda järgivad, võiksid ka ise risti kandes ja kannatades, ülimalt tõenäoliselt koguni oma usu pärast surres, saada osa Tema võidust.

See võit – lõplik võit – võib küll praegu veel inimsilme eest varjul olla (võib-olla just seetõttu ei kõnele Markuse evangeelium algselt midagi ülestõusnud Jeesuse ilmutistest), ent on sama kindel ja reaalne nagu kõik need lood, mida Markus on Peetruse kui neid oma silmaga näinu jutustuste põhjal vahendanud. Oluline on mitte usku kaotada, vaid kindlaks jääda, Jeesuse kuulutatud ja Temas teostunud evangeeliumist osa ja aru saada ning seda ustavalt tunnistada.

Selle kinnitusega sobitub hästi ka Markuse evangeeliumi praegune, tõenäoliselt teiste evangeeliumide põhjal hiljem kokku pandud ja lisatud lõpp, milles julgustatakse nii Jeesusesse uskuma kui sellest usust tunnistust andma sõnadega (ühtlasi uskmatusse või usust äralangemise eest hoiatades): «Kes usub ja on ristitud, see päästetakse, aga kes ei usu, mõistetakse hukka. Kuid uskujaid saadavad sellised tunnustähed: minu nimel

³ Siinkohal tasub meenutada mitmete Rooma keisrite, sh Nero poolt endale omistatud tiitlit *Divi Filius*, mida võib samuti tõlkida «jumala poeg».

ajavad nad välja kurje vaime, räägivad uusi keeli, tõstavad paljaste kätega üles mürgmadusid, ning kui nad jooksid midagi surmavat, ei kahjustaks see neid; haiged, kellele nad panevad käed peale, saavad terveks.» (Mk 16:16–18)

Keelelisi märkuseid

Jeesus – originaalis puudub siin ja järgnevates salmides Jeesuse nimi.

Kapernauma – εἰς Καφαρναούμ – nimi Καφαρναούμ tuleneb tõenäoliselt heebrea sõnadest כפר – «küla», «asupaik», «varjupaik» – ja נחום – «lohutuse», «troost», «kaastunne» –, niisiis võiks seda tõlkida kui «lohutuse paik».

Tuli – ἔρχονται – sõnasõnalt: «[nad] tulevad».⁴

Ei saanud – μὴ δυνάμενοι – sõna δύναμαι tähendab «võimeline olema», «suuteline olema», «[millekski piisavat] jõudu omama».⁵

Rahvahulga – τὸν ὄχλον – sõna ὄχλος tähistab enamasti suuremat, juhuslikku rahvahulka, vahel ka halvustavas tähenduses («rahvamass», «pööbel»).

Lasksid alla – χαλῶσιν – sõnasõnalt: «lasevad [nad] alla».

Kanderaami – τὸν κράβαττον – sõna κράβαττος tähistab õlgmadratsit, matti, välivoodit, väga lihtsat aset.⁶

Usku – τὴν πίστιν – sõna πίστις – «usk», «usaldus», «veendumus», ka «usaldusväärsus» – tuleneb verbist πείθω – «veenma», «veenduma», «veendunud olema», «usaldama», «usalduma», «kuulda võtma», «uskuma».

Ütles – λέγει – sõnasõnalt: «ütleb».

Jeesus – ὁ Ἰησοῦς – nimi Ἰησοῦς tuleneb heebrea nimest יהושע ja tähendab «JHWH on pääste», «JHWH päästab».

Poeg – τέκνον – sõnasõnalt: «laps».

Patud – αἱ ἀμαρτίαι – sõna ἀμαρτία tuleneb verbist ἀμαρτάνω – «märgist mööda laskma», «eksima», «patustma» – ja tähendab «möödalaskmine», «eksimus», «patt», «ülekohus».

⁴ Viimases eestikeelses redaktsioonis (ja EELK Kirikukäsiraamatu Lugemiste raamatus) on originaalis kasutatud oleviku ajavorm tõlgitud tihtiipeale lihtminevikuks. Tegemist on väga kahetsusväärse stilistilise eksimusega, kuna oleviku kasutamine taolistes kohtades on oluline jutustuse dünaamika tajumiseks.

⁵ Muuhulgas tuleneb siit ka lõhkeainet tähistav sõna «dünaamit».

⁶ Siit tuleneb vene sõna кровать – «voodi».

On...andeks antud – ἀφίενται – siin kasutatud oleviku ajavorm näitab, et pattude andeksandmine toimub just praegu, selsamal hetkel, mil Jeesus seda kuulutab.⁷

Mõtlesid – διαλογιζόμενοι – sõna διαλογίζομαι tähendab «[millegi üle iseeneses] arutlema», «mõtisklema», «kaalutlema».

Südames – ἐν ταῖς καρδίαις – sõnasõnalt: «südameis». Sõna καρδία – «süda» – tähistab piltlikult n-ö sisemist inimest, s.t eneseteadvust, eriti hinge ja vaimu keskmena, mõtete, tunnete, soovide, igatsuste, püüdluste «asupaigana», elujõu ja tahte allikana.

Tundis...ära – ἐπιγινούς – sõna ἐπιγινώσκω tähendab «ära tundma», «tundma õppima», «mõistma», s.t «tõeliselt tundma».

Kohe – εὐθύς – sõna εὐθύς koosneb adverbiaalsest eesliitest εὖ – «hea», «hästi» – ja verbist τίθημι – «asetama», «paigutama», «seadma» – ning seda võiks kõige täpsemalt tõlkida sõnaga «otsejoores», samuti «otsekohe», «otsemaid».

Ütles – λέγει – sõnasõnalt: «ütleb».

Kergem – εὐκοπώτερον – sõna εὐκοπος koosneb eesliitest εὖ – «hea» – ja siin vaeva, vaevanagemist, millegi saavutamiseks tehtavat tööd või tähistavast sõnast κόπος.

Tõuse püsti – ἔγειρε – sõna ἐγείρω – «ärkama», «[üles] tõusma», passiivses kõneviisis «äratatama» – kasutatakse nii unest ärkamise ja üles tõusmise, kui ka surnuist ülestõusmise või ülesäratamise tähistamiseks.

Kõnni – περιπάτει – sõna περιπατέω tähendab «[ringi] käima», «ringi jalutama», «[edasi] astuma» ja tähistab ülekantult ka eluviisi.

Meelevald – ἐξουσίαν – sõna ἐξουσία tähistab eeskätt õiguslikku (ja õiguspärast) meelevalda, voli, võimu, autoriteeti.⁸

Ütles – λέγει – sõnasõnalt: «ütleb».

Hämmastusid – ἐξίστασθαι – sõna ἐξίστημι koosneb seestütlevast eessõnast ἐκ ja verbist ἵστημι – «püsima», «kinnitama», «seisma» – ning tähendab sõnasõnalt «endast välja paisatud olema» või «endast välja minema».⁹ Originaalis kasutatakse siin oleviku ajavormi.

⁷ 1968. aasta piiblitõlkes: «antakse andeks».

⁸ Sõna ἐξουσία eristamiseks sõnast δύναμις – «vägi» – võib kasutada näidet politseinikust, kellel ei ole «väge/ jõudu» peatada liiklust, küll aga on «meelevald/autoriteet» seda teha.

⁹ 1739. aasta Piiblis: «ärta ehmatasid»; 1968. aasta piiblitõlkes: «ehmusid».

Ülistasid – δοξάζειν – sõnasõnalt: «ülistavad». sõna δοξάζω tähendab «ülistama», «austama», «austust osutama», «au sees pidama», «[kellestki midagi] arvama», «[kellestki midagi] pidama». Etümoloogiliselt on sõna δοξάζω seotud verbiga δεικνύω – «näitama», «nähtavaks tegema», «selgeks tegema», ka «tunnistust andma», «tõestama».

Sisuline analüüs

Markuse evangeeliumi esimene peatükk lõpeb vaimustunud kirjeldusega Jeesuse kasvavast populaarsusest: «Jeesus ei saanud enam avalikult minna ühtegi linna, vaid pidi viibima eemal asustamata paigus. Ja kõikjalt tuldi Tema juurde.» (Mk 1:45) Teine peatükk algab sarnaselt: «Ja paljud tulid kokku, nii et isegi ukse ees ei olnud enam ruumi.» (Mk 2:2) Nimelt oli Jeesus pärast Galileas ette võetud rännakut naasnud «koju» Kapernauma. Pole selge, kas evangelist peab silmas Peetruse kodu või mõnda muud kohta, kus Jeesus Kapernaumas viibides peatus, igatahes oli see koht rahvale teada ja kohe, kui kuuldus Jeesuse saabumisest levis, tuli linnarahvas kokku.

Jeesus oli juba tervendanud mitmeid haigeid, teinud puhtaks vähemalt ühe pidalitõbise ja ajanud välja kurje vaime. Tema enda jaoks oli see kõik aga teisejärguline, kuna Ta oli tulnud selleks, et kuulutada meeleeparandust ja Jumala Kuningriigi evangeeliumi (vrd Mk 1:14j.38). Just seda tegi Ta ka Kapernaumas: «Jeesus kõneles neile Jumala sõna.» (Mk 2:2) See ei tähenda, et rahvas poleks Jeesust eeskätt imetegude tõttu otsinud – nii tulevad ka nüüd neli meest, kandes halvutat, et ta Jeesuse juurde tuua.

Siin ja eriti selles, mis järgneb, tuleb esile kõnekas kontrast selle vahel, mida pidas peamiseks Jeesus ja mida pidasid peamiseks teised: Jeesus tuli tooma eeskätt vabadust patust, kurjast, surmast ja igavesest hukatusest, need aga, kelle juurde Ta tuli, ootasid ennekõike abi praeguse aja katsumustes ja leevendust füüsilistele vaevadele. Jeesuse kohtumine Tema juurde toodud halvatusiga toob selle kontrasti suurepäraselt esile.

Evangelist kirjeldab halvatu Jeesuse juurde toonud meeste tegutsemist väga elavalt, kuigi täpsemalt detailidesse laskumata: «Kui nad rahvahulga tõttu ei saanud teda tuua Jeesuse lähedale, võtsid nad katuse sealt kohalt lahti, kus Ta oli, ja teinud augu, lasksid alla kandraami, millel halvatu lamas.» (Mk 2:4) Kui see, et halvatu Jeesuse juurde kanti, näitab tema täielikku abitust, võib-olla ka tema olukorra kardetavat lootusetust (sest miks mitte saata sõna ja paluda Jeesusel tema juurde koju tulla), siis nende nelja mehe järjekindlus demonstreerib ühelt poolt nende kiindumust halvatusse, teiselt poolt aga kindlasti ka nende usku sellesse, et Jeesusel on vägi halvutat aidata.

Me ei tohi lasta ennast evangeeliumi napisõnalisusest eksitada: rahvahulgast läbi tungimine, kandraamil lamava halvatusiga katusele ronimine, katusesse augu tegemine ja halvatu sealt alla laskmine (see tähendab, et auk pidi olema piisavalt suur) pidi võtma aega, nõudma energiat ja üsna tõenäoliselt pörkuma ka ümberolijate nurinaga või koguni katsetega mehi takistada. Need neli meest tegutsesid äärmise otsustavuse ja

järjekindlusega – võiksime öelda, et nad mitte üksnes ei koputanud (pealegi üsna valjusti), lootuses, et neile avataks, vaid astusid sellest tubli sammu kaugemale.

Jeesus hindas ja tunnustas nende nelja mehe kindlameelsust: evangelisti sõnul oli see nende usk, mis Jeesuse tegutsema pani.¹⁰ Aga see, mida Jeesus tegi, erines täielikult sellest, mida halvatu ja need, kes olid ta Jeesuse juurde toonud, lootsid ja ootasid. Jeesus ütles halvatule: «Poeg, sinu patud on sulle andeks antud!» (Mk 2:5) Kuna meile ei öelda selle mehe kohta midagi rohkemat, ei saa me teha muud kui oletada, miks Jeesus talle just nõnda ütles. Võib-olla sellepärast, et halvatu oli oma paranematu haiguse tõttu kaotanud lootuse Jumala armule ja abile, süüdistades selles kas iseennast ja oma patte – sellisel juhul vajab ta troosti ja julgustust – või, vastupidi, Jumalat – sellisel juhul vajab ta manitsust ja meeleparandust. Võib-olla pidas Jeesus silmas eeskätt teisi inimesi ja nende hukkamõistvat suhtumist halvatusse, sest haigustes on ikka nähtud karistust pattude eest.¹¹ Võib-olla oligi selle halvatu olukord lootusetu ning Jeesus valmistas teda talle patte andeks andes ette surmaks ja Jumala kohtujärje ette astumiseks.

Milline ka poleks olnud konkreetne põhjus, igal juhul on selge, et see mees oli patune – sest «kõik on pattu teinud ja ilma jäänud Jumala kirkusest» (Rm 3:23). Kõik vajavad armu ja andeksandmist ning Jumal tahab kõigile oma armu ja andeksandmise kinkida – just selleks ongi Ta oma Poja läkitanud, lepitushoovrina meie pattude eest (1Jh 4:10). Nagu eelnevalt öeldud, tuleb siin esile kontrast selle vahel, mida Jeesus ise nägi oma peamise missioonina, ja selle vahel, mida teised inimesed Temalt [enamasti] ootasid. Jeesus tuli kuulutama meeleparandust, pattude andeksandmist, lunastust ja uut elu – inimesed ootasid aga kas tervendamist või koguni lihtsalt seda, et nad saaksid oma kõhu korralikult täis süüa: «Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, te ei otsi mind mitte sellepärast, et te nägite tunnustähti, vaid et te sõite leiba ja teie kõhud said täis. Ärge nõutage rooga, mis hävib, vaid rooga, mis püsib igaveseks eluks.» (Jh 6:26j)

Sellele lisandus erinev arusaamine sellest, kes Jeesus üleüldse on: niipea, kui Jeesus oli halvatule pattude andeksandmist kuulutanud – tehes seda ülima selgusega nõnda, et kõik saaksid aru, et just Tema on see, kes halvatule tema patud andeks annab (vt vastavat keelelist märkust) –, hakkasid rahva hulgas olevad kirjatundjad endamisi pahaselt arutlema: «Mida see räägib nõnda? Ta teotab Jumalat! Kes muu võib patte andeks anda kui Jumal üksi?» (Mk 2:7) Siinkohal on huvitav märkida, et veel ei olnud jõudnud kätte aeg avalikuks vastasseisuks Jeesusega, vaid kirjatundjad nurisesid «oma südames» (Mk 2:6) – õige pea lahvas see südames hõõgav vastumeelsus Jeesuse vastu juba nähtava leegina, nimelt siis, kui Jeesus mitte ainult enam ei kuulutanud pattude andeksandmist, vaid kutsus ühe avaliku patuse, tõlner Leevi, oma jüngrite hulka (Mk 2:16).

¹⁰ Võime neis neljas mehes näha suurepärase pilti ustava eestpalve väest.

¹¹ «Rabi, kes on teinud pattu, kas tema ise või ta vanemad, et ta on sündinud pimedana?» (Jh 9:2)

Formaalselt oli kirjatundjate küsimus igati õigustatud, sest tõepoolest saab patte andeks anda üksnes Jumal: «Sinu käes on andeksand, et Sind kardetaks.» (Ps 130:4) Pattude andeksandmise ja süü lunastamise meelevalda pole ühelgi inimesel, see kuulub ainult Jumalale: «Ükski ei või venna eest anda luna ega tema eest maksta Jumalale lunastushinda, sest nende hinge luna on liiga kallis ja peab jääma igavesti tasumata selleks, et keegi ei jääks elama lõppemata ega näekski hauda.» (Ps 49:8–10) Issand ütleb: «Mina, mina olen see, kes kustutab su üleastumised iseenese pärast ega pea meeles su patte.» (Js 43:25)

Samamoodi, nagu Jeesus nägi halvatu Tema juurde toonud nelja mehe usku ja teadis, mida too halvatu kõige enam vajab, nägi Ta ka kirjatundjate südamesse ning tundis vaimus ära, mida nad mõtlevad. Jeesus tõi nende südameste salajased mõtted valge ette, tehes seda küll ülimalt selgusega, ent samal ajal ka küllaltki delikaatselt: «Kumb on kergem, kas öelda halvatule: «Sinu patud on andeks antud!» või öelda talle: «Tõuse püsti, võta oma kanderaam ja kõnni!»? Aga et te teaksite, et Inimese Pojal on meelevald patte andeks anda maa peal,» – ta ütles halvatule – «sinule ma ütlen: Tõuse püsti, võta oma kanderaam ja mine koju!» (Mk 2:9–11)

On näha, et nagu kirjatundjad ei olnud veel valmis avalikuks vastasseisuks Jeesusega, nii ei taotlenud ka Jeesus nendega otsest konflikti, küll aga ei jätnud Ta nende veel varjatud süüdistusele jumalateotuses otsustavalt ja ühemõtteliselt vastamata. Seejuures on märkimisväärne, et Jeesus kasutab just selles kontekstis enda kohta tiitlit Inimese Poeg, mis Markuse evangeeliumis seostub alati kas Jeesuse jumaliku meelevalla või lunastusmissiooniga, sh Tema kannatuste ja surmaga. See tähendab, et endast kui Inimese Pojast kõneldes viitab Jeesus paradoksaalsel kombel alati oma jumalikkusele.

Jeesusel on meelevald vabastada nii pattudest ja süüst kui füüsilistest haigustest, sh halvatuses, ning inimene terviklikult taastada. Halvatu, kellel Jeesus käskis tõusta ja oma mati võtta, tõusis ning tegi seda – tegemist ei olnud tavapäevase, enamasti küllaltki palju aega nõudva taastumisprotsessiga¹², vaid silmapilkselt ja täieliku paranemisega: «Ja kohe tõusis too püsti, võttis oma kanderaami ja läks välja kõigi silma all.» (Mk 2:12)

Kuna Jeesuse jaoks pole esikohal mitte inimese ajalike vaevade leevendamine, vaid tema igavene saatus, siis on selge, et nagu kõigi Jeesuse imetegude puhul, nii on ka siin tegemist tunnustähega, mis kõneleb sellest, mida Ta oli tegelikult tulnud tooma – mitte vaid üksikutele, vaid kogu inimkonnale. Jeesus tuli avama inimeste «silmi, et nad pöördusid pimedusest valguse poole ja saatana meelevalla alt Jumala poole, et nad

¹² Näiteks Eesti Insuldipatsientide Seltsi veebilehel öeldakse insuldist põhjustatud halvatuses taastumise kohta: «Kuna iga insuldi tagajärjed on erinevad, siis ka taastumisperiood peale insulti on erinev. Taastumine võib kesta nädalaid, kuid ja isegi aastaid. Mõned taastuvad täielikult, kuid mõnele võib tagajärjeks jääda eluaegne puue, invaliidsus.»

saaksid pattude andeksandmise ja osa nende seas, kes on pühitsetud usu kaudu» Temasse (vrd Ap 26:18). Seepärast on enesestmõistetav, et kohe järgmine lugu, mille me Markuse evangeeliumist leiame, kõneleb ühe patuse, tõlner Leevi, kutsumisest Jeesuse jüngrite hulka ning lõpeb julgustavate ja kogu Jeesuse missiooni kokku võtvate sõnadega: «Ei vaja arsti terved, vaid haiged. Ma ei ole tulnud kutsuma õigeid, vaid patuseid.» (Mt 2:17)

Kahtlemata on see, et Jeesus kinkis halvatule, kelle neli meest Tema juurde kandsid, füüsilise paranemise, imeline – ent veelgi imelisem on see, et Jeesuses Kristuses on kõik need, kes elasid patu orjadena hukatuse pimeduses, kutsutud uue elu imelisse valgusse (vrd 1Pt 2:10). On äärmiselt kahetsusväärne, et paljud neist, kes Jeesuse imetegusid oma silmaga tunnistasid, jäid edasi oma vaimulikku halvatusse – tänu Jumalale siiski mitte kõik, kuna rohkesti oli ka neid, kes sündinud nähes Jumalale au andsid, Jeesuse kui Jumala ja Inimese Poja ja Messia ära tundsid ning Temas pattude andeksandmise ja tõelise vabaduse leidsid.¹³

Jutluseks

Nelipühale järgneva kahekümnenda pühapäeva teemaks on EELK Kirikukäsiraamatu järgi «Usk ja uskmatuse». Pühapäeva sissejuhatuses öeldakse: «Usk tunneb Jeesuses ära Jumala Poja, kellel on vägi teha Jumala tegusid. Jeesuse eluajal kahtlesid paljud Temas või panid Teda pahaks, eitades Tema jumalikkust ja pidasid Teda rahva ülesässitajaks. Usk ja uskmatuse võitlevad teineteisega ka iga kristlase südames. Seepärast tuleb Jeesuse järgijal uurida oma usu aluseid.»

Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi on pühapäeva esimese lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (1Ms 15:1–6) Jumala tõotus Aabrahamile, et tal saab olema sama rohkearvuliselt järeltulijaid nagu on tähti taevas, ning kinnitus, et Aabraham seepeale «uskus Issandat ning see arvati temale õiguseks». Suurel määral just sellele kirjakohale on rajatud apostel Pauluse argumentatsioon esimese lugemisaasta Epistlis (Rm 4:16–25), kus Paulus kõneleb sellest, et nagu Aabrahami õigus ei olnud rajatud mitte Seadusele, vaid usule Jumala tõotustesse, nii on ka meie õigus rajatud usule «Temasse, kes äratas surnuist üles meie Issanda Jeesuse, kes loovutati meie üleastumiste pärast ja äratati üles meie õigekssaamise pärast».

Esimese lugemisaasta Evangeelium (Mk 2:1–12), jutustus läbi katuse Jeesuse ette lastud halvatu tervendamisest ja tervendamisele eelnenud pattude andeksandmisest, on teiste pühakirjalugemistega ja kirikukäsiraamatu teemapüstitusega seotud üsna lõdvalt.

¹³ Võib-olla on omalaadne vihje peidus ka sõnas ἐξίστασθαι – viimases eestikeelses redaktsioonis liiga kahvatult «hämmastusid» –, mis sõnasõnalt tähistab endast välja minemist või endast ära olemist: üks ka too halvatu mees pidanud saama «endast välja», nii nagu me kõik, kui tahame pääseda olgu füüsilisest või vaimulikust halvatusesest.

Pigem on Evangeeliumi keskmes Jeesuse lunastusmissioon ning tunnistus Temast kui Inimese Pojast, inimeseks saanud Jumalast, kellel on meelevald patte andeks anda ning inimestele uus ja igavene elu kinkida. Tõsi, Jeesuse sõnad tekitasid pahameelt kirjatundjates, kelle uskmatuse vastandub halvatu Jeesuse juurde toonud meeste usule, aga ainult usu ja uskmatus teemaga piirdumine tähendaks kõnealuse Evangeeliumi puhul liiga kitsast lähenemist, seda enam, et Jeesuse jumalikule meelevallale ning Temas ilmunud Jumala armule ja halastusele keskendumise asemel tekiks oht pöörata liigset tähelepanu nelja mehe tegutsemisele, justkui oleks usk inimese tegu, mitte Jumala armuand.

Evangeelium halvatu tervendamiseks annab hea võimaluse kõnelda langenud inimese lootusetust olukorrast ning Jeesuses Kristuses ilmunud Jumala armust, mis ainsana võib inimese tema patuhalvatusest päästa. Jeesus Kristus on Jumala ja Inimese Poeg, kes on «ilmunud patte ära kandma» (1Jh 3:5), meie kõik oleme aga nagu see halvatud mees, kes ei saa enda jaoks ise mitte midagi teha. Võime olla tänulikud, et on neid, kes meidki palves Jeesuse ette kannavad – nagu me ise teeme teiste eest palvetades –, ent viimselt on see ainult Jeesus, kes võib meid nii füüsiliselt kui vaimulikult terveks teha ning meile uue ja igavese elu kinkida.

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Pärast seda, kui Jeesus oli Galileas ringi rännates kuulutanud meelega parandust ja pattude andeksandmist, tuli Ta tagasi Kapernauma. Kuuldus Jeesuse naasmisest levis kiiresti, nii et maja juurde, kus Ta peatus, kogunes suur rahvahulk, kellest enamus, võib arvata, tuli sinna lootuses näha Tema imetegusid ja neist koguni isiklikult osa saada, näiteks mõnest haigusest tervenemise kaudu. Jeesuse enda jaoks ei olnud esikohal aga mitte inimeste aitamine nende maistes, vaid igavikulistes vajadustes. Nii ütleb evangelist ka siin, et «Jeesus kõneles neile Jumala sõna» (Mk 2:2).
2. Siiski ei jätnud Jeesus aitamata ka neid, kes tulid Tema juurde mõne konkreetse palvega – nagu need neli meest, kes üht halvatut Jeesuse juurde tuues ei leidnud rahvahulga tõttu muud võimalust kui maja katusesse auk teha ja halvatu koos kandraamiga sealt alla lasta. Jeesus imetles nende meeste usku, küllap ka nende pühendumust, kindlameelsust ja armastust, ning aitas seda õnnetu, lootusetus olukorras olevat meest. Aga mitte päris nii, nagu Temalt oodati: selle asemel, et halvatu kohemaid terveks teha, kuulutas Jeesus talle hoopis pattude andeksandmist. Halvatu tervendamine järgnes alles hiljem, siis, kui Jeesus oli tundnud ära juures viibivate kirjatundjate südames oleva süüdistuse selles, et endale pattude andeksandmise meelevallale omistades Ta justkui teotavat Jumalat. Jeesus kinnitas seda, et Tal on meelevald patte andeks anda, seeläbi, et Ta kinkis halvatule kohese ja täieliku paranemise.

3. Sellega ei demonstreerinud Jeesus aga mitte ainult oma jumalikku meelevalda, vaid näitas ka seda, milleks Ta oli tulnud. Kogu langenud, patu ja kurja ahelais vaevlev ning seeläbi surma ja hukatuse orjusesse paisatud inimkond on nagu too halvatud mees, kes ei saa enda jaoks mitte kui midagi teha. Parim, mida inimesed ise teha saavad, on enda ja teiste toomine Jumala ette, eeskätt nende eest palvetades ja Jumala halastusele lootes, ennast Tema armu hoolde usaldades. Jumal armastab meid ning on läkitanud oma Poja, et ükski, kes Temasse usub, ei hukkuks, vaid võiks patust päästetuna pärida uue ja igavese elu. Nagu Jeesus kinkis andeksandmise ja täieliku paranemise tolele halvatule, nii tahab Ta selle kinkida meile kõigile. Ta on seda teinud, «kustutades ära meie võlakirja koos määrustega, mis olid meie vastu, ning selle on Ta kõrvaldanud, naelutades selle risti külge» (Kl 2:14). Kui me vaid oleme valmis oma halvatud minast lahti laskma ja ennast Tema meelevalda andma, kes «ei ole tulnud kutsuma õigeid, vaid patuseid» (Mk 2:17).